

DE RECHTSPOSITIE VAN MINDERJARIGEN IN HET STRAFRECHT

BEZIEN IN HET LICHT VAN ENKELE EU-RICHTLIJNEN

48. Begrepen?!

MW. MR. A.E. BARENDSEN & MR. M. VEGTER

Onlangs is in het kader van een Europees onderzoek de Nederlandse wet- en regelgeving, beleid en praktijk getoetst aan een drietal Europese richtlijnen over rechten van verdachten in het strafrecht.¹ De focus lag hierbij op minderjarige verdachten. De onderwerpen van de richtlijnen betreffen – kort gezegd – het recht op een advocaat, op vertolking en vertaling en op informatie. In dit artikel lichten we zowel een aantal positieve punten als een aantal aandachtspunten toe, die in het kader van het onderzoek naar voren zijn gekomen. Een prangend aandachtspunt hierbij is dat de Eerste Kamer onlangs heeft ingestemd met wetsvoorstel 34159, waardoor het fundamentele recht van de minderjarige op een advocaat via een ‘kleine’ wijziging aanzienlijk wordt ingeperkt.

Minderjarigen die in aanraking komen met het jeugdstrafrecht hebben op grond van internationale, Europese en nationale regelgeving recht op een kindgerichte behandeling. De gedachte achter de pedagogische insteek in het jeugdstrafrecht is dat minderjarigen nog in ontwikkeling, leerbaar en kwetsbaarder zijn dan volwassenen. Op basis van hun bijzondere kwetsbaarheid dienen zij extra beschermd te worden in strafrechtelijke procedures, ook al hebben zij mogelijk een strafbaar feit gepleegd. Op basis van artikel 40 van het VN-Kinderrechtenverdrag heeft ieder kind dat een strafbaar feit begaat, recht op een behandeling die verenigbaar is met de eigenwaarde van het kind, waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en waarbij volledige herintegratie in de samenleving het doel is.

Tal van juridische regelingen zien op het bieden van (extra) bescherming aan minderjarige verdachten. Daartoe behoren ook een aantal richtlijnen van de Europese Unie.¹ Samen met partners in vier andere Europese landen² hebben de auteurs, werkzaam bij Defence for Children Nederland, onderzocht in hoeverre de Nederlandse regelgeving, het beleid en de praktijk in lijn zijn met de inhoud van drie van deze richtlijnen:

- richtlijn 2010/64/EU betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures;
- richtlijn 2012/13/EU betreffende het recht op informatie in strafprocedures; en
- richtlijn 2013/48/EU betreffende het recht op een ad-

vocaat, een derde op de hoogte te laten stellen van vrijheidsbeneming en contact met consulaire autoriteiten.

Deze richtlijnen hebben alle drie het overkoepelende doel bij te dragen aan het recht op een eerlijk proces voor verdachten van een strafbaar feit.

Hierna volgt eerst een korte toelichting op de onderzoeksopzet. Daarna gaan we kort in op de inhoud van de richtlijnen alvorens de aanbevelingen per onderwerp uit de richtlijnen te bespreken.

De onderzoeksopzet

In het onderzoek ligt de focus op de vraag hoe het recht op vertolking en vertaling, het recht op informatie en het recht op een advocaat op nationaal niveau gewaarborgd zijn voor minderjarigen en hoe de rechtsbescherming in de praktijk uitpakt. Het onderzoek richt zich specifiek op minderjarigen die niet de nationaliteit hebben van het onderzoeksland, in ons geval Nederland. Hieraan ligt de veronderstelling ten grondslag dat het niet hebben van de nationaliteit van het land waar je als minderjarige in een strafprocedure verwikkeld raakt, een nadelige invloed kan hebben op de mate van rechtsbescherming. Het onderzoek bestaat uit een uitgebreide bestudering van toepasselijke wet- en regelgeving en beleid, aangevuld met een aantal interviews om een beeld te krijgen van de praktijk.³

¹ Deze richtlijnen zijn overigens niet speciaal opgesteld voor minderjarigen, maar zijn uiteraard ook op hen van toepassing.

² Te weten Hongarije, Frankrijk, Spanje en België.

³ Er zijn in Nederland in totaal twaalf interviews gehouden met professionals vanuit justitie (Openbaar Ministerie en politie), tolken en de advocatuur. Vanuit de rechterlijke macht is een bijdrage geleverd in de vorm van ingevulde enquêtes (vier). Ondanks de daartoe verrichte inspanningen

Hierbij zij opgemerkt dat er geen regelgeving en beleid is gevonden op grond waarvan er een onderscheid wordt gemaakt op nationaliteit van de minderjarige. Dit betekent dat alle onderzochte regelgeving en beleid in Nederland – en daarmee de omschrijving hiervan in dit artikel – geldt voor alle minderjarige verdachten: met of zonder de Nederlandse nationaliteit.

Dit is een opmerkelijke wijziging die de rechtspositie van minderjarigen verzwakt in plaats van dat hij deze versterkt (over de verhoging van de drempel voor bijstand door een advocaat naar € 200 of 32 uur werkstraf).

Recht op vertolking en vertaling (2010/64/EU)

Richtlijn 2010/64/EU bevat minimumvoorschriften betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures.⁴ Verdachten van een strafbaar feit die de taal van de strafprocedure niet verstaan, hebben recht op een tolk en vertaling van stukken.⁵ Ook moet assistentie verleend worden aan personen met een gehoor- of spraakstoornis.⁶ De kosten hiervoor dienen voor rekening van de staat te komen. Van essentiële processtukken dient binnen een redelijke termijn een schriftelijke vertaling te worden verkregen.⁷ Overige stukken moeten op verzoek vertaald kunnen worden, waarbij een weigering goed gemotiveerd moet worden en er in ieder geval tegen die weigering in beroep moet kunnen worden gegaan.⁸ De richtlijn stelt verder dat er gestreefd moet worden naar de instelling van een register van onafhankelijke tolken en vertalers, dat er kwaliteitseisen moeten worden opgesteld en dat er een mogelijkheid moet zijn te klagen over tolk- en vertaaldiensten van onvoldoende kwaliteit.⁹ Verder dienen degenen die verantwoordelijk zijn voor de opleiding van rechters, aanklagers en ander justitieel personeel dat betrokken is in strafzaken, bijzondere aandacht te besteden aan de communicatie met bijstand van een tolk.¹⁰ De richtlijn is geïmplementeerd in nationale wetgeving die per 1 oktober 2013 in werking is getreden.¹¹

zijn er uiteindelijk geen minderjarigen bereid gevonden om deel te nemen aan het project. Dit is een belangrijke tegenslag in het project. Het aantal interviews dat is gehouden in het kader van dit onderzoek is beperkt. De onderzoeksgroep is te klein om gegeneraliseerde uitspraken te kunnen doen. De resultaten geven wel een indicatie van de ervaringen en inzichten van de doelgroep en scheidt derhalve een illustratief beeld.

4 Alsook in procedures over de tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel.

5 Dit recht geldt vanaf het moment dat een verdachte in kennis wordt gesteld van het feit dat hij verdachte is, tot aan het moment dat een eventuele procedure is voltooid, incl. strafoplegging en uitkomst van eventuele beroepsprocedures.

6 Artikel 2 lid 3 richtlijn 2010/64/EU.

7 Artikel 3 lid 1 richtlijn 2010/64/EU.

8 Artikel 3 lid 5 richtlijn 2010/64/EU.

9 Artikel 5 lid 2, artikel 2 lid 5 en artikel 3 lid 5 richtlijn 2010/64/EU.

10 Artikel 6 richtlijn 2010/64/EU.

11 Stb. 2013, 85.

Nederlandse regelgeving inzake het recht op vertolking en vertaling

Verdachten die de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheersen, hebben in Nederland het recht op bijstand van een tolk.¹² Onder het recht op vertolking en vertaling wordt ook begrepen het recht op bijstand van een tolk aan een verdachte die niet of zeer gebrekkig kan horen of spreken.¹³ Mededeling daaromtrent dient te worden gedaan bij de aanhouding.¹⁴ Een advocaat is zelf verantwoordelijk voor het oproepen van een tolk, indien nodig voor de communicatie met zijn cliënt.¹⁵ Indien een tolk nodig is bij een verhoor, is de verbalisant hiervoor verantwoordelijk.¹⁶ Hierbij dient hij rekening te houden met de afnameplicht uit de Wet beëdigde tolken en vertalers.¹⁷ Wat betreft de taalkeuze geldt dat de verdachte moet worden gehoord in een taal die hij begrijpt. Dit hoeft niet noodzakelijkerwijs zijn moedertaal te zijn.¹⁸

Voor een aantal processtukken geldt dat de relevante onderdelen daarvan steeds – ambtshalve – schriftelijk moeten worden vertaald indien de verdachte de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheerst.¹⁹ Zo geldt dat wanneer een bevel tot inverzekeringstelling is afgegeven, de verdachte zo spoedig mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal een schriftelijke mededeling dient te ontvangen van het strafbare feit waarvan hij wordt verdacht, de grond voor het bevel tot inverzekeringstelling en de geldigheidsduur ervan.²⁰ Hetzelfde geldt voor het bevel tot voorlopige hechtenis of verlenging van de geldigheidsduur daarvan.²¹ Voor een strafbeschikking die

12 Artikel 27 lid 4 Sv. Vgl. artikel 23 lid 4 Sv.

13 Artikel 131b Sv. Zie ook artikel 3.1 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers.

14 Artikel 27c lid 4 Sv.

15 Artikel 28 lid 3 Sv. Zie ook artikel 3.6. Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers.

16 Artikel 29a Sv. Zie ook artikel 3.1 en 3.2 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers. Als criterium voor de vaststelling of er een tolk ingeschakeld moet worden, geldt: 'de verdachte begrijpt de hem gestelde vragen of gedane mededelingen, de verdachte is in staat zijn eigen lezing te geven van de gebeurtenissen waarover zijn verklaring wordt verlangd én de verdachte is voldoende in staat daarin nuances aan te brengen'. Wanneer enkel met 'ja' en 'nee' wordt geantwoord, moet verondersteld worden dat de verdachte het Nederlands onvoldoende beheerst. Bij twijfel wordt altijd een tolk ingeschakeld. Dit volgt uit artikel 3.3. en 3.5. Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers.

17 Artikel 3.2 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers. De afnameplicht volgt uit artikel 28 Wet beëdigde tolken en vertalers (Wbtv). Is er niet tijdig een beëdigde tolk beschikbaar dan kan een tolk worden ingezet die niet in het register is ingeschreven.

18 Artikel 3.4 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers. Er wordt vastgesteld welk(e) ta(a)l(en)/dialect(en) de verdachte beheerst dan wel het liefst spreekt. De taalkeuze wordt gemotiveerd opgenomen in het proces-verbaal van het eerste verhoor en geldt in beginsel voor het gehele opsporingsonderzoek.

19 Artikel 4.1 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers.

20 Artikel 59 lid 7 Sv. Zie ook artikel 4.2 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers.

21 Artikel 78 lid 6 Sv. Zie ook artikel 4.2 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers.

is uitgevaardigd wegens een misdrijf geldt dat deze wordt vertaald.²² Voor een strafbeschikking uitgevaardigd wegens een overtreding geldt deze verplichting niet.

De verdachte die de Nederlandse taal onvoldoende beheerst kan schriftelijk – en gemotiveerd – verzoeken om processtukken uit het strafdossier te laten vertalen naar een taal die hij begrijpt.²³ Volgens de Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers zal in veel gevallen kunnen worden volstaan met een mondelinge vertaling van (de essentie van) processtukken, waarbij het uitgangspunt geldt dat de verdachte in de gelegenheid wordt gesteld om met zijn advocaat in het bijzijn van een tolk de belangrijkste stukken door te nemen.²⁴ Er wordt gebruikgemaakt van een beëdigde vertaler die is ingeschreven in het register, tenzij deze niet tijdig beschikbaar is. In dat geval kan een niet-ingeschreven vertaler worden ingezet en wordt deze keuze vastgelegd en toegelicht in het proces-verbaal.²⁵

De Wet beëdigde tolken en vertalers (Wbtv) bevat bepalingen die de kwaliteit en de integriteit van beëdigde tolken en vertalers dienen te waarborgen, onder meer door het instellen van een register van beëdigde tolken en vertalers.²⁶ De wet geeft verder een lijst met competenties voor tolken en vertalers,²⁷ voorziet in een afnameplicht ten aanzien van een aantal diensten en instanties,²⁸ en bevat een regeling inzake klachten²⁹ en sancties.³⁰

Wat viel op?

Uit het onderzoek blijkt dat het aanbod van tolken Nederland voldoende wordt geacht. Dit betekent dat het voor gangbare talen (zoals Arabisch, Farsi, Turks of Russisch) geen probleem is om binnen korte tijd een tolk te regelen. De afstanden in Nederland zijn relatief klein en

daardoor makkelijk te overbruggen. Bovendien is er een vrij uitgebreid netwerk van telefonische tolken, hetgeen de beschikbaarheid ten goede komt. Ook is duidelijk onder professionals dat het van belang is dat er wordt getolkt op het moment dat de verdachte de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheerst. Niet alleen de verdachte heeft hier baat bij, maar ook het Openbaar Ministerie (OM) heeft er belang bij dat verklaringen kloppen en niet als bewijsmiddel worden uitgesloten, omdat er tijdens het verhoor geen vertolking beschikbaar is gesteld.

Aandachtspunten zijn er echter ook. Ten eerste ten aanzien van het waarborgen van kwaliteit. Alhoewel Nederland een kwaliteitsregister kent, met een afnameplicht voor een aantal overheidsinstellingen, biedt het enkele bestaan hiervan niet de garantie dat de geleverde diensten ook van hoge kwaliteit zijn. Richtlijn 2010/64/EU specificeert niet precies welke kwaliteitseisen moeten worden gesteld, enkel dat ze moeten worden gesteld. Uit meerdere interviews met tolken kwam naar voren dat zij van mening zijn dat het thans te makkelijk is om in het register te worden ingeschreven:

“Mijn kritiek op de praktijk? Ik vind dat je wel om een opleiding mag vragen. De vereisten om in het register te komen zouden aangescherpt moeten worden.”

Dit roept de vraag op welk kwaliteitsniveau door het register wordt geborgd? Voor tolken die werken met kinderen in het strafproces geldt volgens de *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice* (hierna: *Guidelines on child-friendly justice*) bijvoorbeeld dat zij getraind moeten worden op het gebied van de rechten en behoeften van kinderen in de verschillende leeftijdsgroepen en in de communicatie met deze kinderen.³¹ Hiertoe zou de mogelijkheid en wenselijkheid onderzocht kunnen worden van het aanbieden van specifieke cursussen aan tolken die met minderjarigen werken over de ontwikkeling van en omgang

Vanwege de vertolking gaat tijd verloren, waarbij zowel door advocaten als tolken wordt aangegeven dat er eigenlijk te weinig tijd is voor een zorgvuldige voorbereiding.

met minderjarigen. Een ander punt van aandacht betreft de wijze waarop vastgesteld dient te worden of er bijstand van een tolk nodig is. Hiervoor is geen vaste procedure, het is veelal de verbalisant die beslist of een tolk moet worden opgeroepen.³² Echter, ten aanzien van dove of slechthorende

22 Artikel 257a lid 6 bedoelde onderdelen. De verplichting tot vertaling betreft de naam en het adres van de verdachte, een omschrijving van het feit en de kwalificatie ervan, de opgelegde sanctie, de dag waarop de strafbeschikking is uitgevaardigd, de wijze waarop verzet kan worden ingesteld en de wijze van tenuitvoerlegging.

23 Artikel 32a lid 1 Sv. Zie ook artikel 4.1 en 4.6 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers. Tijdens het voorbereidend onderzoek wordt dit verzoek gericht aan de officier van justitie. Tegen een afwijzende beslissing kan binnen veertien dagen bezwaar worden ingediend bij de rechter-commissaris (artikel 32a lid 3 Sv). Tijdens het onderzoek ter terechtzitting wordt het verzoek gedaan aan de betreffende rechtbank (artikel 32a lid 2 Sv).

24 Artikel 4.6 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers.

25 Artikel 4.8 Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers.

26 Artikel 2 Wbtv.

27 Artikel 3 Wbtv.

28 Artikel 28 Wbtv.

29 Artikelen 16-27 Wbtv. Het gaat hierbij in beginsel om tolken en vertalers die in het Rbtv of op de Uitwijklijst staan. De regeling geldt echter ook voor tolken en vertalers die niet in het Rbtv of op de Uitwijklijst staan, maar die een tolkdienst voor de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) hebben geleverd. De IND heeft de Klachtencommissie Wbtv van Bureau Wbtv namelijk gemachtigd om klachten over tolk- en vertaaldiensten, die geleverd zijn in opdracht van de IND, te behandelen.

30 Artikel 9 Wbtv. Het aantal doorhalingen betreft in de afgelopen paar jaar: 2015: (0); 2014 (6); 2013 (1); 2012 (0); 2011 (1).

31 *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice*, par. IV.A.14-15. Zie ook: VN-Kinderrechtencomité, *General Comment 10: Kinderrechten in het jeugdstrafrecht*, par. 62.

32 In de praktijk lijken zich hier geen problemen voor te doen. Desalniettemin stelt de richtlijn wel dat er moet worden voorzien in een procedure op grond waarvan getoetst wordt of inschakeling van een tolk nodig is. In een dergelijke procedure zou het goed zijn dat er rekening wordt gehouden met de verschillende personen waarmee een minderjarige

minderjarigen geeft een doventolk aan dat vaak wordt volstaan met schriftelijke communicatie of vertolking door een kennis of familielid. Hun taalontwikkeling verloopt anders dan die van horende minderjarigen, hetgeen zich ook vertaalt naar hun schriftelijke vaardigheden. Bovendien zijn kennissen en familieleden niet getraind om te tolken, waardoor er geen enkele garantie kan worden gegeven dat de informatie slechts wordt doorgegeven zonder dat daaraan een eigen interpretatie wordt gegeven. Ook zijn die kennissen en familieleden niet altijd op de hoogte van juridisch jargon, hetgeen in een strafprocedure wel nodig is. Deze praktijk is niet in lijn met artikel 40 (2) (VI) IVRK waarin de Staat wordt opgedragen te waarborgen dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikte taal niet verstaat of spreekt. Het VN-Kinderrechtencomité roept Staten in *General Comment 10* bovendien expliciet op om – in de geest van artikel 40 (2) (VI) IVRK en in lijn met de speciale beschermingsverplichting uit artikel 23 IVRK – dat kinderen met spraak- en gehoorbeperkingen adequate en effectieve bijstand krijgen van goed opgeleide professionals, bijvoorbeeld op het gebied van gebarentaal.

Ten aanzien van de vertaling van processtukken geldt dat de relevante onderdelen steeds – ambtshalve – moeten worden vertaald. De vraag wat ‘relevant’ is, kan leiden tot discussie. Volgens richtlijn 2010/64/EU dienen beslissingen tot vrijheidsbeneming, de tenlastelegging of dagvaarding en vonnissen in ieder geval te worden beschouwd als essentiële processtukken die moeten worden vertaald. Over de vraag wat verder als essentieel dient te worden gekwalificeerd, wordt verschillend gedacht, maar tijdens meerdere interviews is aangegeven dat de verklaringen van de minderjarige verdachte daartoe behoren. Tegelijkertijd wordt toegegeven dat deze maar zelden worden vertaald. Enkele advocaten geven aan dat voor hen weliswaar de mogelijkheid bestaat om stukken boven de 2500 woorden te laten vertalen, maar dat een verzoek daartoe uitvoerig dient te worden gemotiveerd, wat als zeer (te) tijdrovend wordt ervaren. Het stellen van beperkingen aan de vertalingen is niet onbegrijpelijk, gezien de kosten die dit met zich meebrengt. Dergelijke kosten mogen echter nooit de reden zijn dat een minderjarige wordt geschaad in zijn verdedigingsbelang.³³

Dan is er nog het punt van de vertaling van strafbeschikkingen, opgelegd door het OM. Nederland leidt uit artikel 1 lid 3 van de richtlijn af dat er strikt genomen geen plicht bestaat tot het vertalen van strafbeschikkingen.³⁴ De aanname is hierbij dat die enkel worden gegeven

verdachte contact heeft, waaronder zijn advocaat, en ook bij hen na te gaan of vertolking gewenst is.

33 Dit in verband met het bepaalde in artikel 3 IVRK, in samenhang gelezen met artikel 37 sub d IVRK en artikel 40 lid 2 sub b onder vi IVRK. Ook Guideline 35 van de *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice* is van belang, waarin wordt bepaald dat belemmeringen, waaronder financiële, zoveel mogelijk beperkt moeten worden.

34 *Kamerstukken II 2011/12, 33355, nr. 3, p. 7-8.*

voor lichte feiten. Wanneer een strafbeschikking wordt gegeven voor een misdrijf wordt deze altijd vertaald, maar dit geldt niet voor overtredingen. Tegen een strafbeschikking kan verzet worden aangetekend en op dat moment geldt de plicht tot vertaling wel.³⁵ De vraag is echter hoe een goed geïnformeerde keuze kan worden gemaakt over het instellen van verzet wanneer de strafbeschikking wegens overtreding niet wordt vertaald. De vraag is ook hoe de praktijk om strafbeschikkingen niet te vertalen zich verhoudt tot artikel 40 (3) IVRK. Het VN-Kinderrechtencomité stelt in *General Comment 10* dat artikel 40(3) (b) IVRK met zich meebrengt dat, ook in het geval de autoriteiten besluiten niet over te gaan tot een gerechtelijke procedure, het kind moet worden geïnformeerd over de aanklacht die deze benadering rechtvaardigt in een taal die hij of zij begrijpt. Dat kan derhalve ook een vertaling vereisen.³⁶

Recht op informatie (2012/13/EU)

De mate waarin iemand, en dus ook een minderjarige, zijn rechten kan uitoefenen, is voor een groot deel afhankelijk van de mate waarin hij de procedure waarin hij verwickeld is, begrijpt en eraan kan deelnemen. Van kinderen wordt aangenomen dat zij over het algemeen meer moeite hebben een strafproces te doorgronden, door een gebrek aan rijpheid (gerelateerd aan leeftijd/mate van ontwikkeling). Hiermee komt hun recht op een eerlijk proces eerder in het gedrang. Hierin is het belang van Richtlijn 2012/13/EU gelegen. Richtlijn 2012/13/EU bevat minimumvoorschriften betreffende het recht op informatie over de beschuldiging en de rechtspositie in strafprocedures.³⁷ Alle verdachten dienen volgens de richtlijn via een schriftelijke verklaring van rechten geïnformeerd te worden over zaken die nodig zijn om de verdediging te kunnen voorbereiden, en die met het oog op een eerlijk proces geboden zijn.³⁸ Deze dient in ieder geval informatie te bevatten over het recht op (a) toegang tot een advocaat, (b) kosteloze rechtsbijstand, (c) informatie over de beschuldiging,³⁹ (d) vertolking en vertaling en (e) het zwijgrecht. Daarnaast dient er informatie te worden verstrekt over het recht op: (f) toegang tot dossierstukken, (g) contact met consulaire autoriteiten, (h) toegang tot dringende medische bijstand en (i) de maximale detentiermijn voordat de verdachte

35 Het betreft de vertaling van de strafbeschikking zoals gegeven in eerste aanleg, zie *Kamerstukken II 2011/12, 33355, nr. 3, p. 8*. Zie voor verzet artikel 257e Sv e.v.

36 VN-Kinderrechtencomité, *General Comment 10: Kinderrechten in het jeugdstrafrecht*, par. 47.

37 Ook dit recht geldt vanaf het moment dat een verdachte in kennis wordt gesteld van het feit dat hij verdacht is, tot aan het moment dat een eventuele procedure is voltooid, incl. strafoplegging en uitkomst van eventuele beroepsprocedures.

38 Artikel 4 richtlijn 2012/13/EU.

39 In dit kader moet in ieder geval informatie worden gegeven over de aard en wettelijke kwalificatie van het strafbare feit, de aard en betrokkenheid van de verdachte, de redenen voor aanhouding of detentie en het recht om onverwijld informatie te ontvangen wanneer zich wijzigingen voordoen in de verstrekte informatie.

aan een gerechtelijke autoriteit wordt voorgeleid.⁴⁰ Een en ander moet op een voor de verdachte begrijpelijke wijze worden gepresenteerd, waarbij rekening wordt gehouden met eventuele specifieke behoeften van kwetsbare verdachten.⁴¹ Als de bedoelde informatie is verstrekt, moet daarvan een aantekening gemaakt worden conform de registratieprocedures van het nationale recht.⁴² De richtlijn is geïmplementeerd in nationale wetgeving die per 1 januari 2015 in werking is getreden.

Nederlandse regelgeving inzake het recht op informatie

Het Wetboek van Strafvordering bevat een aantal artikelen dat ziet op informatie waar een verdachte recht op heeft. De verdachte wordt bij zijn staandehouding of aanhouding verteld van welk strafbaar feit hij als verdachte is aangemerkt.⁴⁴ De aangehouden verdachte wordt zo snel mogelijk na zijn aanhouding – en in ieder geval voor zijn eerste verhoor – schriftelijk mededeling gedaan van:⁴⁵

- a. het recht om informatie te ontvangen over het feit waarvan hij wordt verdacht;
- b. het recht op rechtsbijstand;
- c. het recht op vertolking en vertaling;
- d. het recht om te zwijgen;⁴⁶
- e. het recht om kennis te nemen van processtukken;⁴⁷
- f. de termijn waarbinnen voorgeleiding voor de rechter-commissaris zal plaatsvinden;
- g. de mogelijkheden om opheffing of schorsing van de voorlopige hechtenis te verzoeken;
- h. eventuele andere rechten die zijn vastgelegd in een algemene maatregel van bestuur.

Is de verdachte niet staande gehouden of aangehouden, dan wordt deze mededeling dat hij recht heeft op een advocaat uiterlijk voorafgaand aan het eerste verhoor gedaan.⁴⁸ Uit de Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor blijkt dat ook een vertrouwenspersoon bij het verhoor aanwezig kan zijn als de verdachte daar prijs op stelt.

De verdachte heeft het recht om kennis te nemen van de inhoud van dossierstukken.⁴⁹ Toezending van dossierstukken blijft achterwege als het belang van het

onderzoek hierdoor ernstig wordt geschaad.⁵⁰ Er is echter een aantal processtukken dat de verdachte niet mag worden onthouden.⁵¹ Het betreft de processen-verbaal van zijn verhoren; de processen-verbaal van de verhoren of handelingen van onderzoek waarbij de verdachte of zijn advocaat aanwezig mochten zijn;⁵² de processen-verbaal van verhoren waarvan de volledige inhoud mondeling aan de verdachte is medegedeeld. De kennisneming van alle processtukken mag aan de verdachte niet meer worden onthouden wanneer de dagvaarding is betekend of de strafbeschikking is uitgevaardigd.⁵³ De verdachte heeft ook het recht om de officier te verzoeken stukken toe te voegen aan het procesdossier.⁵⁴

Wat viel op?

In Nederland is een brochure beschikbaar die op het politiebureau in twintig verschillende talen kan worden geprint, waarin alle door de richtlijn vereiste informatie is opgenomen. De folder lijkt echter niet specifiek op jongeren toegespitst, waardoor het de vraag is of de informatie ook begrepen wordt. Daar komt bij dat er geen informatiemateriaal voorhanden is voor jongeren die niet goed met schriftelijk materiaal uit de voeten kunnen. De informatievoorziening is daarmee niet in lijn met de norm die is gesteld in de *Guidelines on child-friendly justice*.⁵⁵ Wel geven zowel officieren van justitie als advocaten en rechters aan dat zij navragen of de minderjarige verdachte informatie heeft gekregen en welke informatie dit betreft. Dit is een positieve praktijk van controle op de informatievoorziening aan een minderjarige, zodat waar nodig kan worden bijgestuurd of ingegrepen.

Recht op toegang tot een advocaat (2013/48/EU)

Richtlijn 2013/48/EU bevat minimumvoorschriften betreffende (a) het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees Aanhoudingsbevel, (b) het recht om een derde op de hoogte te (laten) brengen vanaf de vrijheidsbeneming en (c) om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsbeneming. Hierover moeten verdachten ook geïnformeerd worden (zie ook richtlijn 2012/13/EU).

Verdachten hebben – zonder onnodig uitstel – recht op toegang tot een advocaat – ook voorafgaand aan een

40 Artikel 4 en 4 lid 2 richtlijn 2012/13/EU.

41 Artikel 3 lid 2 richtlijn 012/13/EU. Zie ook overweging 26 richtlijn 2012/13/EU. Dit houdt een potentiële plicht tot inschakeling van een tolk of vertaler in.

42 Overweging 35 richtlijn 2012/13/EU.

43 Stb. 2014, 434.

44 Artikel 27c Sv.

45 Artikel 27c lid 3 Sv.

46 Zoals neergelegd in artikel 29 lid 2 Sv.

47 Zoals neergelegd in de artikelen 30 t/m 34 Sv.

48 Artikel 27c lid 2 Sv.

49 Artikel 23 lid 5 Sv. HR 8 juli 2003, NJ 2003, 636. Als een klager geen inzage heeft gehad in de stukken die de basis vormen voor een rechterlijke beslissing, kan er sprake zijn van een substantiële nietigheid van de beschikking.

50 Artikel 23 lid 6 Sv.

51 Artikel 31 Sv.

52 Tenzij en voor zover uit een proces-verbaal blijkt van een omstandigheid waarvan hij in het belang van het onderzoek tijdelijk onkundig moet blijven, en in verband daarmee een bevel als bedoeld in artikel 50, tweede lid, is gegeven.

53 Artikel 33 Sv.

54 Artikel 34 Sv.

55 *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice*, par. IV.A.2 en IV.A.4.

(eerste) politieverhoor.⁵⁶ Advocaten moeten aanwezig kunnen zijn bij het verhoor en daar ook daadwerkelijk aan kunnen deelnemen.⁵⁷ De vertrouwelijkheid van de communicatie met de advocaat moet gewaarborgd zijn.⁵⁸ Afstand doen van het recht op een advocaat kan alleen als dit vrijwillig en ondubbelzinnig geschiedt en te allen tijde de mogelijkheid bestaat om deze beslissing te herroepen.⁵⁹

“Mijn kritiek op de praktijk? Ik vind dat je wel om een opleiding mag vragen. De vereisten om in het register te komen zouden aangescherpt moeten worden.”

Verdachten moeten minstens één persoon op de hoogte kunnen stellen van hun vrijheidsbeneming. Voor minderjarigen geldt bovendien dat de persoon die ouderlijke verantwoordelijkheid draagt voor het kind zo snel mogelijk wordt ingelicht over de vrijheidsbeneming en de reden daarvan. Hierop wordt enkel een uitzondering gemaakt wanneer het niet in het belang van het kind is om die persoon in te lichten. In dat geval dient een derde persoon te worden ingelicht en ook een autoriteit die belast is met de bescherming en het welzijn van kinderen.⁶⁰ Is de verdachte geen onderdaan van de lidstaat waar hij van zijn vrijheid is beroofd dan heeft hij het recht om de consulaire autoriteiten van de lidstaat waarvan hij de nationaliteit heeft op de hoogte te stellen van zijn vrijheidsbeneming.⁶¹

Ten aanzien van minderjarigen stelt de richtlijn specifiek dat de bepalingen van de richtlijn ertoe dienen om de bescherming van de rechten van kinderen te bevorderen en te bewerkstelligen dat er rekening wordt gehouden met de *Guidelines on child-friendly justice* van de Raad van Europa.⁶²

Op dit moment is deze richtlijn nog niet volledig geïmplementeerd in nationale wetgeving. Het wetsvoorstel daartoe is echter in november jl. aangenomen door de Eerste Kamer en zal naar verwachting binnenkort in werking treden.⁶³

Nederlandse regelgeving inzake het recht op toegang tot een advocaat

Momenteel is het recht op consultatiebijstand nog niet wettelijk vastgelegd, maar wordt deze afgeleid uit de *Salduz*-uitspraak,⁶⁴ het arrest van de Hoge Raad van 30 juni

2009⁶⁵ en de daarop gebaseerde Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor.⁶⁶ Consultatie- en verhoorbijstand geldt alleen voor aangehouden verdachten en de politie is verplicht minderjarigen hierop te wijzen.⁶⁷ De minderjarige verdachte krijgt een half uur om (vertrouwelijk) zijn advocaat te consulteren. De Aanwijzing maakt een onderscheid in A-, B- en C-zaken, afhankelijk van de zwaarte van het strafbare feit. Voor A- en B-zaken geldt dat consultatiebijstand altijd in persoon moet geschieden en dat deze kosteloos is. Voor C-zaken kan worden volstaan met telefonisch overleg, tenzij dit niet wenselijk is. De advocaat heeft twee uur de tijd om te verschijnen.⁶⁸ Minderjarigen hebben naast consultatiebijstand ook recht op zogenaamde verhoorbijstand, door een advocaat of vertrouwenspersoon.⁶⁹ Bij A-zaken kan geen afstand worden gedaan van consultatiebijstand. Bij B- en C-zaken wel, maar voor minderjarigen gelden uitzonderingen:

- voor minderjarigen tussen de twaalf en vijftien jaar die worden verdacht van een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan, geldt dat zij geen afstand kunnen doen van het recht op consultatiebijstand;
- voor minderjarigen van zestien en zeventien jaar geldt dat zij geen afstand kunnen doen van het recht op consultatiebijstand als het gaat om een A-zaak. Bij B-zaken kunnen zij wel afstand doen van zowel consultatie- als verhoorbijstand;
- voor minderjarigen tussen de twaalf en zeventien jaar geldt dat zij afstand kunnen doen van zowel consultatie- als verhoorbijstand als het gaat om een C-zaak.

De Rechtbank Amsterdam oordeelde in 2009 dat een minderjarige verdachte geen afstand kan doen van zijn recht op consultatie omdat de minderjarige zijn positie minder goed kan overzien en eerder bezwijkt onder de druk.⁷⁰ Later is door het Hof Amsterdam meermaals geoordeeld dat een minderjarige verdachte slechts afstand kan doen van het recht op een advocaat voorafgaand aan en tijdens het politieverhoor, indien de minderjarige in staat moet worden geacht de betekenis van die rechten te begrijpen en de consequenties van afstand te overzien.⁷¹ De Rechtbank Haarlem voegde hier nog aan toe dat de verbalisant zich hiervan dient te vergewissen.⁷²

56 Artikel 3 richtlijn 2013/48/EU.

57 Overweging 25 richtlijn 2013/48/EU.

58 Artikel 4 richtlijn 2013/48/EU. Zie ook overweging 33 richtlijn 2013/48/EU.

59 Artikel 9 richtlijn 2013/48/EU.

60 Artikel 5 en 6 richtlijn 2013/48/EU. Zie ook overweging 37 richtlijn 2013/48/EU.

61 Artikel 7 lid 1 en 2 richtlijn 2013/48/EU.

62 Overweging 55 richtlijn 2013/48/EU.

63 De precieze datum inwerkingtreding is nog niet bekend.

64 EHRM 28 november 2008, nr. 36391/02 (*Salduz t. Turkije*).

65 HR 30 juni 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH3079.

66 Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor, *Stcrt.* 2010, 4003.

67 HR 9 november 2010, ECLI:NL:HR:2010:BN7727 en HR 11 juni 2013, ECLI:NL:HR:2013:CA2555.

68 Als de advocaat niet binnen twee uur verschijnt dan beslist in A-zaken de officier van justitie of met het verhoor kan worden aangevangen. In B-zaken is dat de hulpofficier van justitie. In C-zaken hoeft na twee uur niet langer te worden gewacht met het verhoor.

69 Volgt uit HR 30 juni 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH3079. Dit recht geldt voor alle verhoren, niet enkel het eerste verhoor. Het verdient volgens de Aanwijzing de voorkeur dat minderjarigen door hun advocaat worden bijgestaan. De vertrouwenspersoon mag het verhoor uitsluitend bijwonen als de minderjarige verdachte daarom heeft verzocht.

70 ECLI:NL:RBAMS:2009:BK4115, r.o. 3.3.

71 ECLI:NL:GHAMS:BO8217, ECLI:NL:GHAMS:BO8219, ECLI:NL:GHAMS:BO8221 en ECLI:NL:GHAMS:BO8230.

72 ECLI:NL:RBHAA:2009:BK3403.

Het wetsvoorstel ter implementatie van de Europese richtlijn betreffende het recht op toegang tot een advocaat,⁷³ alsmede een daarmee samenhangend wetsvoorstel welke ook enkele wijzigingen aanbrengt die zien op de raadsman, zijn beiden op 15 november 2016 aangenomen door de Eerste Kamer.⁷⁴ Er wordt een wettelijke basis geïntroduceerd voor consultatiebijstand en voor de aanwezigheid van de advocaat tijdens het verhoor.⁷⁵ Het wetsvoorstel is veelal een formalisering van de thans gehanteerde Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor. Ambtshalve toevoeging vindt alleen plaats als de officier van justitie een taakstraf oplegt van meer dan 32 uur of een boete van meer dan € 200. Dat betekent een verhoogde drempel voor toevoeging van een advocaat, van 20 uur naar 32 uur en van € 115 naar € 200.⁷⁶

Wat viel op?

Uit het onderzoek blijkt dat het recht op een advocaat in het strafproces als vanzelfsprekend werd ervaren door de respondenten. Dat is bemoedigend te noemen, maar tegelijkertijd brengt dit ons bij een belangrijk punt van zorg. Het betreft de aanstaande wetwijziging die de toegang tot een advocaat voor minderjarige verdachten ernstig inperkt, waar deze thans al niet voldoet aan de vereisten van richtlijn 2013/48/EU. Het gaat om de toegang tot een advocaat bij buitengerechtelijke afdoening. Tegelijkertijd met het implementatievoorstel⁷⁷ voor richtlijn 2013/48/EU is een wetsvoorstel ingediend betreffende enige aanpassingen van het Wetboek van Strafvordering, welke beide thans zijn aangenomen.⁷⁸ In dit laatste voorstel wordt de drempel voor ambtshalve toevoeging van een advocaat verhoogd. Als de officier van justitie voornemens is middels een strafbeschikking een taakstraf van meer dan 32 uur op te leggen of een geldboete van meer dan € 200 heeft de minderjarige geen recht op ambtshalve toevoeging van een advocaat. Momenteel ligt de grens nog bij een taakstraf van maximaal 20 uur of een geldboete van niet meer dan € 115. Nu lijkt deze wijziging op het eerste gezicht wellicht niet groot, maar zoals advocaat Jan Boksem in een opiniestuk op heldere wijze toelicht, betekent dit feitelijk dat niet langer alleen ‘kleine’ zaken door het OM kunnen worden afgedaan zonder dat er een advocaat is, maar ook ‘echte’ misdrijven, zoals mishandeling, oplichting, verduistering, verboden wapenbezit en meer.⁷⁹ Dit is een opmerkelijke wijziging die

de rechtspositie van minderjarigen verzwakt in plaats van dat hij deze versterkt.⁸⁰ Ook het feit dat advocaten geen standaard partij zijn bij de ZSM-werkwijze – de strafrechtelijke aanpak van veel voorkomende criminaliteit waarbij zaken vaak in één dag worden afgedaan door het OM en niet door de rechter – doet afbreuk aan de rechtsbescherming van minderjarige verdachten en is het OM op kritiek komen te staan.⁸¹ De voorgenomen wijzigingen lijken niet in lijn met de *Salduz*-uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) waarin in duidelijke bewoordingen het belang van toegang tot een advocaat vanaf de eerste fase van het strafproces wordt onderstreept:⁸²

“Against this background, the Court finds that in order for the right to a fair trial to remain sufficiently ‘practical and effective’ (see paragraph 51 above), Article 6 § 1 requires that, as a rule, access to a lawyer should be provided as from the first interrogation of a suspect by the police, unless it is demonstrated in the light of the particular circumstances of each case that there are compelling reasons to restrict this right. [...] The rights of the defence will in principle be irretrievably prejudiced when incriminating statements made during police interrogation without access to a lawyer are used for a conviction.”

Het onthouden van een advocaat in het geval van buitengerechtelijke afdoening lijkt bovendien niet in lijn met de *Guidelines on child-friendly justice* waarin wordt bepaald dat alternatieven voor gerechtelijke afdoening alleen geoorloofd zijn wanneer dit in het belang van het kind is en dat bij die afdoeningsvorm hetzelfde niveau van juridische waarborgen moet gelden en de rechten van het kind op gelijke wijze beschermd moeten zijn. Het kind dient te worden voorgelicht over de mogelijkheid van gerechtelijke dan wel buitengerechtelijke afdoening en de consequenties van die opties en voor het maken van die keuze moet juridische bijstand beschikbaar zijn.⁸³ Nederland heeft een voorbehoud gemaakt bij artikel 40(2) (b)(ii) IVRK, inhoudende dat in Nederland een kind bij lichte overtredingen soms geen juridische bijstand krijgt. Het VN-Kinderrechtencomité roept Nederland en andere Staten die partij zijn bij het Verdrag op om deze reservering te laten vallen.⁸⁴ De ontwikkelingen in Nederland zijn

maar slechts aan portemonnee, vindbaar op www.ankerenanker.nl/nieuws/2826_opinie-jan-boksem-wetgever-denkt-niet-aan-belang-van-het-kind-maar-slechts-aan-e.

73 Wetsvoorstel 34157. De wet treedt op een bij Koninklijk Besluit te bepalen datum in werking.

74 Publicatie in het *Staatsblad* dateert van 8 december 2016, Stb. 2016, 475.

75 Dit recht zal gelden voor eenieder die verdacht wordt van het plegen van een strafbaar feit, ongeacht of deze persoon is aangehouden of niet. Alleen in die gevallen waarin de verdachte is aangehouden en zijn vrijheid dus is ontnomen, is de Staat verplicht om ervoor te zorgen dat de verdachte dit recht kan uitoefenen. Voor de verdachte die is aangehouden, wordt een advocaat geregeld, tenzij het gaat om een kleine overtreding.

76 Concept artikel 491 Sv.

77 Wetsvoorstel nr. 34157.

78 Het betreft wetsvoorstel nr. 34159.

79 Opinie Jan Boksem: wetgever denkt niet aan belang van het kind

80 De Vereniging voor Nederlandse Jeugdrechtsadvocaten en Defence for Children hebben beiden via brieven aan de Kamer hun zorgen hierover geuit. Beide brieven zijn hier terug te vinden: www.defenceforchildren.nl/p/148/5400/mo332-cg233p5sd101%7C56=*mo233-m80/recht-op-een-advocaat-voor-minderjarige-verdachten.

81 Zie bijvoorbeeld Thomas e.a. (Universiteit Utrecht), *Snel, Betekenisvol en Zorgvuldig. Een tussenevaluatie van de ZSM-werkwijze*. Utrecht: 2016, p. 16; I. van den Brule, ‘Gezocht: rol voor de advocatuur bij ZSM’, PROCES 2014-93.

82 EHRM 28 november 2008, nr. 36391/02 (*Salduz t. Turkije*), par. 55.

83 *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice*, par. IV.B.24-26. Zie ook: VN-Kinderrechtencomité, *General Comment 10: Kinderrechten in het jeugdstrafrecht*, paragraaf 27 en 68-69.

84 VN-Kinderrechtencomité, *General Comment 10: Kinderrechten in het*

daaraan tegengesteld en maken juist verder inbreuk op het recht van het kind op toegang tot bijstand van een advocaat.

Een ander punt van zorg is de duur van de consultatiebijstand van de advocaat bij het eerste verhoor in die gevallen waarin getolkt wordt. Vanwege de vertolking gaat tijd verloren, waarbij zowel door advocaten als tolken wordt aangegeven dat er eigenlijk te weinig tijd is voor een zorgvuldige voorbereiding. Het verdient aanbeveling hier rekening mee te houden door de maximale duur van de consultatiebijstand uit te breiden in die gevallen waarin er getolkt wordt.

Sinds 1 juli 2013 geldt het zogenaamde minderjarigenstrafpiket. Ten aanzien van rechtsbijstand aan minderjarigen wordt extra specialistische kennis vereist. De Raad heeft afzonderlijke deskundigheidsvereisten opgenomen voor een aantal rechtsgebieden, waaronder het jeugdstrafrecht.⁸⁵ Dergelijke specifieke vereisten zijn in lijn met de *Guidelines on child-friendly justice* en daarmee ook met de bepaling uit richtlijn 2013/48/EU dat met deze Guidelines rekening moet worden gehouden.⁸⁶

Advocaten en tolken moeten hun werk goed kunnen doen. De vertrouwelijkheid van de communicatie tussen de minderjarige verdachte en zijn advocaat moet gewaarborgd zijn en de tolk moet onafhankelijk zijn. In de praktijk komt het voor dat de tolk die is opgeroepen voor het vertolken van een politieverhoor, tevens wordt ingezet wanneer de minderjarige verdachte en zijn advocaat even onder ‘vier’ ogen met elkaar willen overleggen. Verschillende tolken hebben dit naar voren geschoven als een punt van zorg. Sommigen gaven aan goed te weten dat hun rol niet meer is dan vertalen wat er wordt gezegd en zich niet te laten beïnvloeden door hetgeen zij tijdens het ‘vierogen’-gesprek hebben gehoord. Bijvoorbeeld wanneer een verdachte tegen de politie ontkent, maar tegenover zijn advocaat toegeeft het strafbare feit wel te hebben gepleegd. Anderen geven aan dat dit moeilijk kan zijn. Naast gesproken taal speelt immers ook lichaamstaal mee in de communicatie en die geeft soms meer weg dan bedoeld. Naar onze mening is het belang van de vertrouwelijkheid van de communicatie tussen advocaat en minderjarige verdachte van te groot gewicht om schending daarvan als gevolg van deze dubbelrol van de tolk te riskeren. Daarvoor zou in de implementatie van deze richtlijn dan ook een waarborg voor dienen te worden opgenomen. De noodzaak van een dergelijke waarborg wordt onderschreven door het VN-Kinderrechtencomité dat heeft bepaald dat de communicatie tussen een kind en diens gemachtigde vertrouwelijk moet zijn conform artikel 40(2)(b)(vii) en dat het kind moet worden beschermd tegen

inmenging in de correspondentie en het privéleven zoals bepaald in artikel 16 IVRK. Het Comité overweegt in dit verband verder dat de reservering van sommige landen, waaronder Nederland, ten aanzien van artikel 40(2)(b) (ii) IVRK is gemaakt vanuit de gedachte dat deze bepaling slechts ziet op de toekenning van juridische bijstand. Dat is volgens het Comité niet juist. Die bepaling ziet mede op de vertrouwelijkheid van de communicatie en ook om deze reden is het van belang dat Nederland de reservering ten aanzien van dit artikel intrekt.⁸⁷

Conclusie

Uit onderhavig onderzoek komt naar voren dat de bepalingen uit de drie Europese richtlijnen in de Nederlandse regelgeving en praktijk ten dele gewaarborgd zijn. De rechtsbescherming van minderjarige verdachten kan worden verbeterd door in het kwaliteitsregister voor tolken en vertalers concrete kwaliteitseisen op te nemen en er zo voor te zorgen dat uitsluitend tolken en vertalers die aan deze standaard voldoen toegang tot het register kunnen krijgen. Een andere voorgestelde verbetering is het voorzien in een vaste procedure tot vaststelling van de noodzaak van een tolk of vertaler en het waarborgen van een doventolk, zodat ook dove en slechthorende verdachten een professionele tolk toegewezen kunnen krijgen en niet zijn aangewezen op een kennis of familielid.

In de praktijk blijkt er onduidelijkheid te bestaan welke processtukken als relevant moeten worden beschouwd en derhalve vertaald dienen te worden zodat de minderjarige hiervan in de eigen taal kennis kan nemen. Gelet op de kosten die hiermee gemoeid zijn, is er begrip op te brengen voor het beperken van de vertalingen van processtukken. Er moet echter voor worden gewaakt dat een vertaling niet geweigerd mag worden als de minderjarige daarmee in zijn procesbelang zou kunnen worden geschaad. Strafbeschikkingen bij overtredingen worden niet vertaald, omdat er sprake is van een licht feit. Zonder vertaalde beschikking is het voor een verdachte echter moeilijk een geïnformeerde beslissing te nemen over de vraag of al dan niet verzet moet worden ingesteld tegen die beschikking die immers pas ná het verzet zal dienen te worden vertaald.

Voor minderjarige verdachten is op politiebureaus een folder aanwezig met daarin informatie over hun rechtspositie. De folder is te printen in twintig verschillende talen. Een aantal respondenten heeft aangegeven vanuit hun positie navraag te doen of, en zo ja, welke, informatie is gegeven. Het is positief dat deze folder beschikbaar is, al lijkt hij niet speciaal te zijn afgestemd op minderjarigen, waardoor het de vraag is hoe goed de informatie uit de folder wordt begrepen.

jeugdstrafrecht, par. 50.

85 Artikel 6a, 6b en 6h Inschrijvingsvoorwaarden Advocatuur 2014 jo. artikel 15 lid 1 sub b Wet op de rechtsbijstand.

86 *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice*, par. IV.D.39. Zie ook: overweging 55 richtlijn 2013/48/EU.

87 VN-Kinderrechtencomité, *General Comment no. 10: Kinderrechten in het jeugdstrafrecht*, 2007 par. 49-50.

Het is een positief gegeven dat de bijstand van een advocaat als vanzelfsprekend wordt beschouwd. Het is echter zorgelijk dat in het geval van buitengerechtelijke afdoening niet de vanzelfsprekendheid van het recht op bijstand door een advocaat wordt erkend. Er is zelfs sprake van een wetsvoorstel die drempel voor het recht op toegang tot een advocaat verhoogd. Dat is een zorgelijke ontwikkeling die in strijd is met de overwegingen van het EHRM in *Salduz*, de *Guidelines on child-friendly justice*, artikel 40(2)(b) (ii) en de overwegingen van het VN-Kinderrechtencomité. Tot slot kan de communicatie tussen de verdachte en

de minderjarige beter gewaarborgd worden door voor het onderhoud tussen verdachte en advocaat niet van dezelfde tolk gebruik te maken als bij het verhoor door de politie.

Over de auteurs

mr. A.E. Barendsen werkt als juridisch projectmedewerker jeugdrecht bij Defence for Children.

Mr. M. Vegter werkt als juridisch adviseur migratie bij Defence for Children.